

תהיה ביכולתה להאריך הנהגתה על פי העצות השכליות והטובות.

בימים אלו היה מכתב פרישת שלום זה אישור לא רשמי על ביטול הגזירה. וזה תרגום המכתב שנשלח רשמית לראש הקהל דק"ק פלונסק:

"אדון נכבד! איך אנכי לתת לכם תודה עמוקה על פרישתכם בשלומי וברכותיכם הטובות, אשר נגעו בעומק נשמותי, ואנכי מצדי שולח לכם פרישת שלום אמיתי, וכאשר מכיר אני אתכם לאדם המעלה ופועל תועלת, המביא תמיד, בכל העניינים הנוגעים להיהדות ושאלותיה, תועליות גדולות לרגלי המדות הטובות והשכל הבהיר אשר לכם, מברך אני אתכם להיות בריא אולם לאורך ימים, אשר הקהלה העברית בפלונסק תהיה ביכולתה להאריך הנהגתה על פי העצות השכליות והטובות של מורה הדרך המומחה ויקר הערך שלהם: 'כארלאמאוו'."

נציין כי ההשתדלות בענין עד קבלת הבשורה הסופית והרשמית נמשכה מספר חודשים ולאחר האישור הסופי של ביטול הגזירה שיגר אחד מחשובי העסקנים בוורשא הרב יואל וועגמייסטר מכתב תודה להג"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן:

"ב"ה עש"ק נשא התרע"א ווארשא כבוד הרב הגאון הגדול כו' אבד"ק פלונסק נ"י לשמחת לבבנו אוכל להודיענו מישועת ה' אשר גמל אתנו כי הצליח כ"ת בשליחותו שמאת הגינראל גוברנאטור נתן צו אל כל נובערנאטארי המדינה לכלי להנהיג מעתה את הוואקאציע [חופש] בהחרדים, כן נוכה לבשר ולהבשר מישועת ה' לישראל עמו, בתקות ידידו הדוש"ת: יואל וועגמייסטר"

נסיון לקבוע בין הזמנים בימי "ניטל"

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סימן פ"ה הביא על אחרים בקהילות ישראל בחו"ל שבישו לעקור עוד ימי לימודים מתינוקות של בית רבן ולקבוע "בין הזמנים נוסף" בימי הניטל מיום 25 בדצמבר ועד תחילת חודש ינואר למספרם. וכתב על כך הגר"מ פיינשטיין: "פשוט וברור שאין לעשות כן אף שכוונתם הוא שלא לשמוח בחגיהם אלא משום שהאבות הם בטלים ממלאכתם ורוצים ליסע לאיזה מקומות יחד עם בניהם, שעכ"פ הוא מעשה איסור ואין הכוונה מסלקת האיסור. ולא סגי במה שיום כ"ה דעצמבר שהוא יום החג ממש ילמדו ורק אחר יום ראשון יניחום שעכ"פ עושה זה שיתחשבו ימים אלו שזה אסור. וגם הוא דבר מכוון בעצם לעשות ימי חופשה בימים שחוגגים לעבודה זרה שלהם אשר צרור ומרור קרוב לאלפיים שנה את עם ישראל ועדיין ידם נטויה. ולכן ח"ו מלעשות זה". ע"כ תוכן דברי בעל האגרות משה.

חפץ ה' מצליח בידם

כפי הנראה הרי שבני ישראל הלכו בדרכו של יעקב אבינו וכדי להעביר רוע הגזירה פעלו בדרך של דורון תפילה ומלחמה ולאחר מתן דורון נאה ומכובד ל"חלונות הגבוהים" והמתאימים וכן בתפילה וכן במלחמה בדרכי השתדלות הצליח הגאון בעל שו"ת בית יחזקאל להעביר רוע הגזירה וכה כותב הג"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל:

עדי הצליח ביד חפץ ה' ושמעתי הבטחתו העלזה מפורשת יוצאה מפיו, שאף שאין להשיב גזרה מוחלטת אשר המלמדים מרוב ערי המדינה כבר חתמו את ידם להוציאה לפעולות, וחתומת נציב המדינה עליה, בכל זאת אהבתו אותי, וטענותי הצודקות אשר הצעתי לפניו, מקלקלת השורה המזויפת שלו, והוא ידון הפקודה ההיא בגניזה עולמית, והוא שמר מוצא שפתיו ולא אחר לצוות לכל שרי המלך להסיר ידם התקופה מחדרי התורה ולבטל מלכותא דארעא מפני מלכותא דרקיעא, וכל עצמותי תאמרנה תודה לה' שזכני במצוה גדולה כזאת.

בהמשך הביא גם תרגום ממכתבו של השר "כארלאמאוו" מתאריך 22.5.1910 כמובן שבמכתב זה לא מופיע במפורש ביטול הגזירה של החופש הגדול ובעצם המכתב אינו אלא מכתב של "פרישת שלום".

באותו מכתב פרישת שלום שטמונה בו כוונה של תודה על הדרון הנכבד שקיבל כותב השר כארלאמאוו... "תודה עמוקה על ברכותיהם הטובות אשר נגעו בעומק נשמותי".

כפי הנראה היה המדובר ב"ברכת בקשיש" משמעותית שנגעה בעומק נשמותו.

באותו מכתב גם נרמז בצורה בהירה על "פועל תולעתי המביא תמיד בכל העניינים תועליות גדולות... אשר הקהילה העברית

מבלי להטריחנה, וע"כ הננו בבקשתנו שימחול להיות מוכן לעת נבקשהו ע"י טעלעגראמא, סמוך לבנו בטוח בכתוה"ד שימלא מבוקשנו, והננו חותמים ברגשי כבוד ויקר עם ברכת החג כשריתו נועמו טיבו.

ועל כך באו על החתום

יואל וועגמייסטר, אלכסנדר זיסקינד ביאלער, צבי הירש גראהמאן, מנלי רוזענשטראך, אהרן פיכל טראקענהיים, מנחם מענדיל וועגמייסטר, נחום יהודא ליב וויינארט, אברהם וועגמייסטר."

[נודה מאוד למי מהקוראים שיודע לנו על מעמדם ותפקידם של העסקנים החשובים שחתמו על מכתב זה].

הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן מספר:

והנה הקרה הקב"ה אז לפני בביתי בעיר פלונסק, את הרה"ג מ' משה מיכל חתן ש"ב הרב הגאון מ' אברהם צבי פערלמוטר שליט"א מפנה, ובשיחתו נתגלגל הדבר להגיד לו, שהמשיג הראשי (דירעקטור) בלשכת נציב המדינה, הידוע בשמו ההולך מסוף המדינה ועד סופה. "כארלאמוב", אשר כל עניני הממשלה הפנימיים מלבד עניני הצבא היו מסורים בידו, נגיד ומצוה זה יודע להוקיר אותי וחשוב נכבד ומאד נעלה אנכי בעיניו, וביתו פתוח לפני בכל עת מצוא, וכשמוע הרמ"מ הנ"ל שיחתי זאת שנזרקה אז מפני לפי תומי, התעוררה שמחה עזה בלבו ותאורנה עיניו, באמרו שיש תקוה לבטל הגזרה המרה הזאת, ובשובו לווארשא מהר לגלות מזה אזני פני העיר הגבירים וחרדים בחברת עזרה, והם האיצו בי לדפוק על דלתי המשיג הראשי הנז', לבקש ולחנן מלפניו להסיר את הרחב אשר נעץ בבתי מדרשנו, ואנכי מהרתי ואל החמצתי המצוה רבת הערך זאת אשר כל בית ישראל נשען עליה, ושפכתי לפניו את מרי שיחי בשטף דמעות רותחות.

כמסמרות נטועים

קודם אספנו מגיבים. שואלים ונענים.

כמסמרות נטועים.

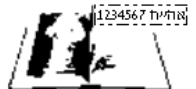
שואלין ודורשין

ברכה על דבר שנתקן מפני סכנה

לכ' מדור "שואלין ודורשין", בירחון המופלא אסופות, המחבר (בסימן קפ"א סעיף ז) כתב שאין מברכים שום ברכה על מים אחרונים, והטעם, דתקנו מים אחרונים בגלל מלח סדומית והרי אינה מצויה ביננו. ולהטעם שתקנו מים אחרונים משום שהידים מזוהמות הן מן האכילה, וסמכו חז"ל אקרא דזהתקדשתם והייתם קדושים אלו מים אחרונים, לכאורה היה צריך לברך על הנטילה, אבל עכשיו שאין אנו עושים המצווה כתיקונה שהרי חכמים היו נוהגים למשוך הידים גם בשמן ערב אחר הנטילה, להעביר הזוהמא וכיון שאין אנו עושים המצווה כתיקונה נהגו שלא לברך בכל גוונא. ובתוס' (חולין דף ק"ה ד"ה מים) כותב שעל דברים שתקנום להצלה ומפני הסכנה אין מברכין עליהן. ובסו"ד מביא, שכן אומר רבינו יהודה בפרק במה מדליקין, שאין מברכין בקריאת שמע על המיטה, ברכת אשר קידשנו במצוותיו על קריאת שמע, משום שדברים שנתקנו מפני הסכנה וכדי להציל את האדם מן הסכנה אין מברכין עליהם. ולפי"ז קשה דיוצא שבדבר שנתקן מפני הסכנה אין מברכין עליו, והא מצוות עשיית מעקה שהתורה צוותה ועשית מעקה לגגך (בפרשת כי תצא) והתורה אומרת במפורש הטעם שלא תשים דמים בביתך, פי' שלא יפלו אנשים, והיינו מפני הסכנה, וא"כ למה במצווה זו מצינו שמברכין עליו, כמו שמביא הפתחי תשובה בסוף חושן משפט (סימן תכז סעיף א) שהרמב"ם פסק שמברכים עליו גם אקב"ו על עשיית מעקה, וגם ברכת שהחיינו והא זה נתקן מפני הסכנה?

י. ה. ישיבת מנחת יצחק בני ברק

אמירת פסוקי תורה לפעוטות קודם ברכה"ת

נהגו בעולם לומר עם הפעוטות (ובעיקר בגנים) לפני התפילה פסוקים כמו ראשית חכמה יראת ה' ונדפס בסידור תפילת כל פה ועוד לפני ברכת התורה. וקשה בעיניי כיצד מותר לספות להם איסור בידיים לומר דברי תורה לפני ברכת התורה? ואף שיש שמתירים לומר פסוקים שאומרים דרך תפילה כמבואר בסימן ו' במשנ"ב ס"ק יא, הרי כבר מבואר בסימן מו ס"ק כח שהמנהג להחמיר בזה. אבל באמת כאן לכ"ע יש להחמיר בזה שהרי המקור לאמירת פסוקים אלו עם הפעוטות הוא מדברי הגמרא תינוק היודע לדבר חייב אביו ללמדו תורה מאי תורה? תורה ציווה לנו וכו' וא"כ כיוון שאמירתם היא מדין מצוות ת"ת א"כ אפילו שהוא מסדר התפילה לכאורה חייב בברכת התורה. ושמעתי ממר"ר הגר"נ קופשיץ שליט"א ראינו ליסוד זה שדבר שיוסדו ממצוות ת"ת אפילו הוא מסדר התפילה חייב בברכת התורה מאמירת הקרבנות שאף שהוא מסדר היום (שמטעם זה מותר לאומרו אפילו בת"ב) מ"מ אסור לאומרו קודם ברכת התורה, מהמבואר בבח"ל בסימן מז סעיף ד ד"ה נשים, שכתב שהטעם שנשים מברכים ברכת התורה כדי שיוכלו לומר פרשת הקרבנות, הרי לנו שאף דבר שהוא מסדר היום כיוון שאינו דרך תחנונים מחויב בברכה"ת וק"ו כאן שכל עיקרו מדין מצוות ת"ת. ולפי"ז יהיה אסור לומר את הפסוקים שאומרים הפעוטות לפני ברכת התורה וכן הורה אחד מגדולה בעלי ההוראה.

חיים קוגל בית שמש

פוסקת שיזון בתה חמש שנים

למערכת אסופות, מדור "שואלין ודורשין" כתובות ק"א ב', מתני' הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים. וכתב תו"ט (פ"ב מ"א) חמש שנים, דברו בהווה שכן מקפדת שתהא ניזונת עד שתהא בת שבע שנים, ואין האשה מתקדשת עד אחר זמן יניקה דהיינו כ"ד חדש כמפורש באהע"ז סי' י"ג. ולעיל פירש הר"ב פ"ד מ"ו דקטני קטנים נקראת בת שש שנים ומקפדת עוד על שנה. עכ"ל. נראה שכונתו דקטני קטנים עד סוף שש שנים שמבואר לעיל שאב חייב לזונם, זהו כי אין ביכולתם להשיג מזונות לעצמם, ולכן פוסקת לזון את בתה בשנים אלו, ומוסיפה עוד שנה. ולא זכיתי להבין כיון שלא ביאר טעם לתוספת שנה, א"כ מה הועיל בביאורו שבא ליתן טעם למה חמש שנים. עוד צ"ב למה הוזהר הוא שתפסוק לזון בתה הקטנה, הרי בעלה הראשון שהוא האב של הבת חייב במזונותיה עד סוף שש. ואם מת, נזונת הבת מנכסיו עד שתבגר או תלקח לגבר. ורק כשמת ולא השאיר נכסים, או כשגירשה וברח משכח"ל שתזדקק בתה למזונות. וצ"ע.

יצחק ליסיצין כולל בית שלום קרית ספר

לאפרושי מאיסורא – כלאים בעצי פרי

[אוצר החכמה]

"הרחיבי מקום אהליך" (ישעי' נד), הנה המצב כיום שהרבה בני תורה יראי ה' המדקדקים בקלה כבחמורה יש להם גינה פרטית או משותפת הנטועה בעצי פרי לאכילה או לנוי.

והמציאות כיום שרוב העצים מורכבים באופן כזה, שחוחכים עץ צעיר לרוחבו ומרכיבים עליו עץ צעיר אחר, התחתון נקרא "כנה" והעליון "רוכב". זה נעשה ע"י המגדל במשתלות ולאחר תקופה הוא נמכר במשתלה [עירונית] לפרטיים או לגננים. (ואפשר לראות סימן החיבור בתחתית העץ). אחת הסיבות לזה היא כדי שהעץ יהיה חזק יותר. כך שלפעמים שניהם מאותו מין רק מזן חזק יותר ובכנה"ג מותר. אך פעמים הם על מין אחר ואסור, ולפעמים על ספק מינו, או ספק דיני כגון לימון על חושש דהוי ספק מינו, ולפעמים חלקם מורכבים על מינו וחלקם על אינו מינו דהיינו שיש לנו ספק מה עשו במשתלה מסוימת בעונה מסוימת. ועי' בט"ז סי' צח סק"ו שספק כזה אינו בגדר ספק כלל.

ומבירור שערנו עולה, שכיום שאין פיקוח במשתלות [רק החקלאים יודעים בענין זה אבל לא משתלות העירוניות שהגננים והפרטיים קונים משם]. והמצב כיום שרוב עצי אגס ושקד מורכבים על אינם מינם, וכן תפוז ולימון סיני מורכבים על ספק מינם. אכן, זית תאנה גפן ותפוח מורכבים על מינם בלבד או לא מורכבים כלל.

וכתב הש"ע בסי' רצה ב"ד סעי' ז שאסור להרכיב ואסור לקיים המורכב. ונמצא שעל חלק מן העצים יש חובת עקירה, וכתב בערוך השולחן שם שיש כתבו שעובר איסור דאורייתא בכל יום. ועי' בדרך אמונה (כלאים פ"א סע"ק כז בסופו), שהקונה שתיל מורכב ונטעו אפ"ל בגוש עפרו שלם הוי מרכיב מדאורייתא.

ועי' בפתחי תשובה בשם החת"ס י"ד סי' רפח שמחפש כף זכות למה קונים מעכ"ם בלי בדיקה, וכן בערוך השולחן רצה סע"ק טז יז יח. יח"ר שנזכה לינצל מאיסורים ולזכות לארץ חיטה... וזית שמן ודבש

אהרן בראנד ירושלים

בענין מוחק על מנת לכתוב במקומו

כידוע כדי להתחייב על מלאכת סותר בשבת צריך שיהא "סותר על מנת לבנות" וכמו"כ במלאכת מוחק צריך שיהא "מוחק על מנת לכתוב", ואי לאו הכי פטור דהוי מקלקל ללא שום תיקון. ומחדש ר' יוסי (שבת דף ל"א ע"ב) דהא דחייב בסותר על מנת לבנות היינו דוקא אם זה "סותר על מנת לבנות במקומו" משא"כ אם זה "סותר על מנת לבנות שלא במקומו" פטור. ואיכא תנאים דפליגי וסברי דבכל גוונא חייב כיון דזה על מנת לבנות ואפ"ל שלא במקומו. ולהלכה פסק הרמב"ם (פ"א ה"ח) דבעינן סותר על מנת לבנות במקומו (וכר' יוסי), וכתב הביאור הלכה (סי' ש"מ סוד"ה במשקין) דמהאי טעמא כתב נמי הרמב"ם (שם) דבעינן "מוחק על מנת לכתוב במקומו", עיי"ש.

וצ"ע דבשלמא בסותר שייך לחלוק על ר' יוסף ולומר דגם אם זה "על מנת לבנות שלא במקומו" נמי חייב כיון דסוף סוף הוי תיקון בסתירתו שנוטל הלבנים שסתר ובונה עמהם במקום אחר, אבל במוחק אם זה "על מנת לכתוב שלא במקומו" א"כ לא תיקן כלום במחיקתו כיון שהכתובה הוא במקום אחר, וא"כ לכאור' כו"ע מודים דבעינן "מוחק על מנת לכתוב במקומו", ואמאי תלה הביאור"ל נידון מוחק בנידון סותר, וצ"ע.

מ. בהר"ן

מנהגי יציאת מצרים

מנקרת בי שאלה הלכתית בתקופה האחרונה ושאלתי לגדולי תורה ולא זכיתי למענה, ואולי כדאי לפרסם אותה בבמתכם הנכבדה. נחלקו הפוסקים אם מצות "זכירת יציאת מצרים" חובה להזכיר בפה או שיוצאים ידי-חובה גם בהרהור, (עיין סיכום דבריהם במשנה-ברורה סימן ס"ז ס"ק ג' שמביא מפמ"ג שנסתפק, ומשאג"א שברי לו שיוצאים בהרהור). והנה לדעות שיוצאים בהרהור ברור שהמצוה היא "לזכור" במחשבתו את יציאת מצרים, כי אם היתה המצוה "להזכיר" הרי הרהור לאו כדיבור דמי (עיין סימן ס"ב סעיף ד' בביה"ל ד"ה יצא שמכריע כן). ועל כרחק שהמצוה לזכור בראשו. ואם כן לאידך גיסא יצא מזה חומרא, שאף אם הזכיר בדיבור, אם לא כיון פירוש המילות, לא זכר את יציאת מצרים, ולא יצא ידי חובתו.

(והנה גם לדעות שיוצאים בדיבור היה אפשר שכיון שזו מצות זכירה חייבים לכוין, אבל לדעות שיוצאים בהרהור לכאורה מוכרח כן). וא"כ צ"ע על מה ששגור בפי כל ואף בספרי הפוסקים שהכונה מעכבת רק ב"שמע ישראל" ברכת אבות ר"פוחת את ידך". ולכאורה צריך לצרף לזה גם את פסוק "אנכי ה' אשר הוצאתי" גו', והרבה אנשים לכאורה נכשלים בזה מחוסר ידיעה. וצ"ע.

ישראל גולדווסר בני ברק

מערכת 'אסופות' יוצאת בקריאה של חיבה לקוראי ומעייני הגליון הנכבדים:

כל אשר תחת ידו הערה, הארה, תמיהה או ידיעה אשר יש בה בכדי לענין את הקוראים, נא ונא יואיל לשולחנה למערכת 'אסופות', לתועלת הקוראים ולהגדיל תורה ולהאדיר, וכפי שכבר דרשו בגמ' (חגיגה ג,ב) כמסמרות נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה אף דברי תורה פריין ורביין. (משקילי חוסר מקום, נבקש את קוראינו הנכבדים שלא לשגר תגובות העולות על 250 מילים).

ניתן לשלוח לפקס: 02-5605830 או לת.ד. 64461 ירושלים.

משיבין ועונין

בדין מ"ע שהז"ג קודם
מ"ת. ובדין לצאת יד"ש

בעזרי' שליחי תמוז תשס"ט

לכב' מערכת "אסופות"

קובצכם הנפלא מרהיב בגווניו וגודשו בתוכנו, יה"ר שתזכו להרבות פעלים לתורה.

ברצוני להעיר על הערות שנדפסו במדור "שואלין ודורשי"

(א) הרב י. גולד שליט"א העיר על מה שייסד מרן הגר"ש אלישיב שליט"א

דמיון בין שני פסוקים מהזמ"ג כיון דקודם

מ"ת לא היה פסוק זה ואח"כ כבר לא נפטרו ממה שהיו חייבות, מב' מקומות, א' ממצות שבת דנצטוו

במרה ואעפ"כ בעי קרא בברכות כ' ב' לחייב נשים בקידוש היום. ב' מקושיית תו' קדושין כ"ט א' גבי מילה

דה"ל מ"ע שהזמ"ג. והנה מההיא דקידוש י"ל דאף שנצטוו במרה על השבת מ"מ על קידוש לא נצטוו

על איסור מלאכה, וא"כ לגבי חובת קידוש בנשים שפיר בעי' קרא לחייבם

דהא לא נצטוו בזה מעולם. ומהאי דמילה, באמת לאו קושיא

היא דדברי מרן שליט"א באו לבאר שיטת ספר החינוך (מצוה כ"א) דנשים

חייבות בסיפור יצ"מ, ואין להקשות מדברי תו' על ש' החינוך. אך י"ל עוד

עפ"י דהגר"ח הידוע בפ"א ממילה ר"י דתרי פרשיות איכא במצות מילה, מילה שנאמרה לאברהם אבינו בפר' לך לך, ומילה שנאמרה אחר מ"ת

בפר' תדע, וכן האריך מרן הגר"ש שליט"א בקובץ תשובות ח"ג סע"ב יע"ש, והנה בתלמוד דירן (קדושין כ"ט א') יליף דאב מצווה על מילת בנו

מקרא דומיל אברהם את יצחק בנו, אכן ביר' שם ה"ד יליף ליה מקרא דפר' תדע וביום השמיני ימול בשר

ערלתו דע"כ קאי אאב [ועי' חש"ל שם מש"כ בפלוגתת הבבלי והירוש', ולפ"ד הירו' י"ל דאז"נ דבפרשת מילה של

קודם מ"ת לא נצטוו על מילת בנו, ולפ"ז מיושב דמה"ש הקשו תו' אמאי בעי קרא למעט אשה ממילת בנה

תיפ"ל דהוי מ"ע שהזמ"ג, גם אי נימא דס"ל כהחינוך דכל שנצטוו כבר

קודם מ"ת תו' לא פקע חיוביהו. (ב) הרב א. פרץ שליט"א העמיד פלוגתת המאירי ב"ק כ"ו ב' ורש"י גיטין כ"ג

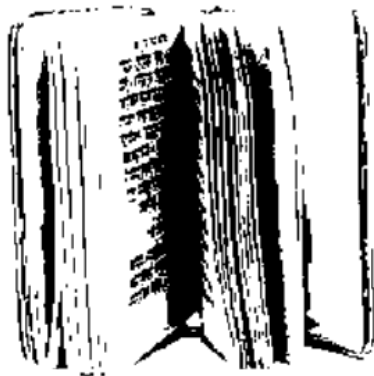
א' אי לצאת יד"ש הוי רק כפרה או בגדי חיוב ורק שאין ב"ד מוציאין, ושי' רש"י דהוי רק כפרה. ויש להעיר

מדברי רש"י המפורסמים בב"מ צ"א א' ד"ה רבא ש"כ דהיכא דאיכא חיוב

לצ"ש אי תפס לא מפקין מיניה, הרי מבואר להדיא דהוי חיוב ורק שהב"ד

אין מוציאין. ביקרא דאורייתא, אלעזר זכריש

עבודה שבלב

במסגרת המדור המוקדש לעט קוראי 'אסופות', תיחד פינת 'עבודה שבלב' להרגשים מוסריים של הקוראים, שאלות ותשובות, פירושים וביאורים בענייני תפילה.

לעסוק בדברי תורה

עיין תענית י' ב' שמה שאמר יוסף לאחיו אל "תתעסקו" בדבר הלכה בדרך, אין כוונתו שגם לא למיגרס, אלא רק במילתא דמיבעי ליה "לעיוני". מבואר שצונו "לעסוק" בד"ת, היינו לעיוני, ולא למיגרס בלבד.

שתרגילנו בתורתך

אפשר לפרש ע"פ הגמ' בתענית ל' א' דלת"ק בת"ב שאסור לקרות ולשנות, אבל קורא הוא במקום שאינו רגיל לקרות ושונה במקום שאינו רגיל לשנות. פרש"י דכיון דלא ידע אית ליה צערא, ומבקשים כאן שבעסקנו בתורה תהיה אצלנו באופן של רגיל, שמשמחת, שעי"ז נדבקים בתורה, משא"כ אם לומדים באופן של אינו רגיל, דאיכא צערא, ח"ו חסר מהמשיכה לתורה. ובאופן אחר יל"פ נהיה קרובים לתורה, כדפי' ר"ח ורבינו גרשום בבכורות י"א א' רגיל הכא ורגיל הכא, כלומר קרוב לזה וקרוב לזה. ואולי זה וכהפי' הא'.

חמלה גדולה ויתירה (אהבה רבה)

עיין שבת נ"א א' נטירותא יתירתא, שלשון "יתירתא" מתפרש עורף על הנצרך, כלשון "מוקרת". ועד"ז יל"פ כאן, חמלה גדולה ועודפת על מה שהינן חושבים שראוי לנו.

למען שמו באהבה

אולי יל"פ עפ"מ דאיתא בילקוט (תהלים תנ"ג) בחז"ל הוא עושה בשביל שמו, ובא" הוא עושה בשביל עמו ונחלתו. ע"כ, דהקב"ה מביא גואל לבני בניהם, בחז"ל למען שמו, וגואל באהבה את עמו ונחלתו.

יצחק לייסצין, כולל בית שלום, קריית ספר

שובו בני אדם

בפסוקי דומרה בשבת אומרים את הפסוק "תשוב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם", וצ"ע דפתח בלשון יחיד "אנוש" וסיים בלשון רבים "בני אדם". ונראה דכוונת הפסוק דכשהקב"ה ח"ו מעניש אדם עד דכא - עד דכדוכה של נפש, הרי זה מחייב אף בני אדם אחרים לקחת מוסר ולחזור בתשובה, דלא רק החולה בעצמו צריך לשוב עי"ז אלא אף כל הוראים והסובבים. וביותר דאף כשהקב"ה מעניש הנכרים שהם בבחינת "אנוש" הרי"ז כדי שבני ישראל שהם בבחינת "בני אדם" [אתם קרויין אדם] ילמדו מוסר וישבו ממעשיהם. והשי"ת יזכינו לשוב בתשובה שלימה אבל לא עי"ז יסורים וחלאים ח"ו.

מ.ב.הרץ

לכבוד מערכת הקובץ הנכבד "אסופות"

ראיתי את הגיליון הראשון, קראתי למדתי והחכמתי. רציתי להוסיף איזו הערה, ואם ישר בעיניכם תוכלו להדפיסה.

במדור של ביאור תפילה ראיתי חכם אחד שכתב לכאר הטעם שברכת "אתה-חונן" פותחת ב"אתה" להדגיש שהכמתנו מגיעה מהשי"ת, ורציתי להוסיף בזה דברים.

הנה צריך ביאור הנוסח שפתחו ב"אדם" וממשיכים ב"אנוש". וכן הא דקבעו לשון של"אדם" חנן "דעת", ול"אנוש" חנן "בינה". כמו"כ הקשו הראשונים למה זו הברכה היחידה מברכות הבקשה שפותחת בשבח.

ואפשר לבאר שכל דבר שמבקשים כרפואה גאולה וכדו' ברור שהוא מגיע מהשי"ת, אבל על דעת ובינה היה מקום לטעות שכביכול הם מגיעים מכותנו. שהרי השי"ת אסר על "אדם" לאכול מ"עץ הדעת" והוא כביכול לקח את הדעת לעצמו, ועל זה אנו מדגישים "אתה חונן לאדם דעת".

וכמו"כ בינה שפירושה הבנת דבר מתוך דבר. ומפורסמים דברי הרמב"ם בפ"א מהלכות ע"ז שמחשבת אנוש ודודו היתה שאם המלך רוצה שיכבדוהו רוצה כנראה שיכבדו גם את משרתיו, ומזה הגיעו לעבודה-זרה. והנה מחשבה זאת היא "בינה" הבנת דבר מתוך דבר - פסולה, ועלה אנו מדגישים שגם את בינה זאת אתה הוא ה"מלמד לאנוש בינה" ואנו יודעים שכל העולם כולו הוא טוב, ואף הנראה כרע הכל מהשי"ת, ועל כן חננו מאתך חכמה בינה ודעת.

ישראל גולדווסר, בני-ברק

לכבוד הקובץ הנפלא והבהיר "אסופות"

בגליון א' (עמוד 35) העיר הר"ה רבי מרדכי אפשטיין שליט"א, מדוע בברכת אתה חונן לאדם דעת, פותחין ב"אתה" ומ"ש משאר הברכות המתחילים מיד בבקשה רפאנו, סלח לנו וכו'. ויע"ש תירוצו הנחמד.

ולענ"ד י"ל בס"ד בדרך דרוש, ע"פ מש"כ בשו"ע או"ח (סימן רס"ח סעיף ג') אם היה סבור שהוא חול והתחיל אדעתא דחול, ומיד כשאמר תיבת "אתה" נזכר, קודם שאמר "חונן", הוה ליה התחילה בשל חול, וגומר אותה ברכה, אבל אם היה יודע שהוא שבת, ושלא ככוונה התחיל תיבת "אתה", אפילו אם הוא בתפילת שחרית שאינה פותחת ב"אתה", אינו גומר ברכת "אתה חונן", דחשבינן ליה כטעה בתפילת שבת בין זו לזו. הגה, דהרי יכול לומר "אתה קדשת", או "אתה אחד". ע"כ.

ומעתה י"ל שאם היו מתחילים הברכה, חננו מאתך וכו', נמצא שתמיד אם טעה והתחיל בשבת "חננו", צריך לסיים הברכה, לכן תיקנו להתחיל בשבת - "אתה חונן" וכו', שאם יטעה בשבת ויתחיל שלא ככוונה "אתה", ויודע שהוא שבת, לא יצטרך לסיים הברכה, וינצל מברכה שדומה לבטלה. ודו"ק. ואתי שפיר.

ועוד תירוצים על קושיא זו. יעויין בספר "דעת נוטה" (עמוד שט"ו, סימן קפ"ד) מה שתיירץ בזה מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א וענ"ש בהערה מה שהביא לתרץ מס' "עבודה שבלב" ע"ש.

וע"ע בקובץ "המאזניים" (גליון כ"ג עמוד נ"ז) מה שתיירץ בזה הגי' שמואל זנוויל מרדכי

זווארץ שליט"א ע"ש. בברכת כהנים

גמליאל הכהן רבינובין, מח"ס גם אני אודך, בני ברק

סדרת הספרים "שלמי יהונתן" על שו"ע הלכות שבת

שימוש בטלפון סלולרי בשבת קודש כשעון מעורר

טלטלו, ואע"פ שאין לו צורך במקום שגוף המכשיר מונח, יש לדמותו למש"כ הגרמ"פ שמותר לטלטל מאוורר שעושה רוח על מקומו, שכיון שכן המאוורר מקלקל המקום אע"פ שגוף המכשיר לא מפריע הרי זה כחציו של הכלי וגם שרי לטלטל הכלי, וכן יש לדמות קצת למש"כ במ"ב סימן ש"א סק"ג להתיר לטלטל מת לצורך כהנים שכיון שהחדר נאסר על הכהנים מכח טומאת המת חשיב כצורך מקומו אע"פ שאין צריכים את עצם המקום שהמת מונח עליו, ואע"פ שיש קצת לחלק בין הנידונים נטיית הדעת לדמות ולהתיר, ובפרט לפי מש"כ הגר"א ב"ד סימן רס"ו שגדר היתר דגופו ומקומו לפי שהוא טלטול לצורך שבת ובזה חשיב טלטול לצורך שבת.

9. אמנם אם יש אופן לכסות את המכשיר בשמיכה או חפץ של היתר שבזה כבר לא ישמע קולו ולא יעיר את בני הבית אין היתר לטלטלו שכן פסק במ"ב סק"ג שאין היתר דגופו ומקומו במקום שאפשר בדרך אחרת, וכיון שיכול לכסותו שלא ישמע קולו אין היתר לטלטלו, ואע"פ שהת"ר היקל בזה מ"מ דעת רבינו המ"ב לאסור.

10. ובאמת שיש מקום לדון לשיטת המ"ב שכל שיש לו כלי היתר אין לו להשתמש בכלי איסור לצורך גופו, א"כ יתכן שצריך לדאוג לדבר מערב שבת שלא להשתמש במכשיר זה אם יש לו אופן להשתמש בשעון מעורר, אך מסתבר מאוד שאין חובה מע"ש לדאוג לכך, וכבר הבאנו כעין זה בשלמ"י משמיה דהרי"ש"א שליט"א גבי טלטול מהצד שאם יכול למנוע מע"ש עדיף, אך לגבי גופו ומקומו יש סברא יותר להקל, ובפרט שלשיטת הת"ר אין צריך להעדיף כלי היתר על כלי איסור, מסתבר שאין לחוש לזה מע"ש, אולי מהיות טוב אם יש בידו שעון מעורר רגיל יש בזה כבוד לשבת למנוע משמוש בכלי איסור ולהשתמש בכלי היתר.

11. יש שכתבו שאע"פ שאין המכשיר בגדר חסרון כ"ס, אכתי יש בדבר זילותא לשבתא לטלטלו ואפילו לצורך גופו ומקומו. ברם סברתם תמוה מאוד, שהרי בכל כלי שמלאכתו לאיסור התירו לטלטל לצורך גופו ומקומו ולא חששו לזילותא דשבתא, ובצורך גופו הדבר חמור יותר שהרי ממש משתמש בכלי בידים וכגון קורנס לפצוץ בו אגוזים ולא חששו לזילותא דשבתא כלל, לפיכך אין לנו לחדש איסורים מעצמנו בדברים שמוכח בחז"ל להיתר.

12. ועל"פ ראוי לעורר כי בין בשעון מעורר רגיל ובין בסלולרי, לא יניחו סמוך למיטתו, מפני שמצוי הדבר שמדי שמתעורר מכבה את השעון ועד שיזכור ששבת היום כבר עבר ח"ו איסור בכיבויו. לפיכך ראוי להניחו במקום גבוה או מרוחק שעד שיגיע אליו יתעורר ויזכור ששבת היום.

אם הצליל שבסלולרי הוא כמו צלילים של שעון מעורר יש להתיר ואין צד איסור, וכל הנידון בצלילים הניכרים שהם של סלולרי.

4. ומ"מ מאחר וכפי שנתברר הדבר נפוץ מאוד בימינו יש לצד להקל, ועל"פ מסתבר שבשנים הקרובות יתעצם השימוש בזה כשעון מעורר ואז יוסר כל סרך של איסור וחשש של איסור הנ"ל. 5. לפי מה שיש לצד שאין איסור במה שמשמיע קול בשבת, יש לדון באופנים שונים של טלטול הסלולרי בשבת. וזה פשוט שאם הוא מכשיר יקר ובעל המכשיר מקפיד עליו דינו כמקוצה "מחמת חסרון כ"ס" אשר אין בו היתרי טלטול בשבת לא לצורך גופו ולא לצורך מקומו, וכמבואר בשו"ע סימן ש"ח ס"א ובשלמ"י שם סק"ג. [וכל שמסכים לילדים לשחק בזה ודאי הוא בחינה שאינו מקפיד בדבר, ואם מקפיד מליתנו לילדים עדיין אינו הכרח שמקפיד כי פעמים חושש לתת שהרי הילד כספק מו"ק, אך יש לבחון זאת משאר הנהגותיו עם המכשיר ושמירתו, והדברים יודעים] ואפילו במכשיר יקר אם הוא יודע בעצמו שלא מקפיד לא חשיב מוקצה דחסרון כ"ס שהקפדה תלויה בכל אחד ואחד וכמבואר במ"ב סק"ו, ודינו ככלי שמלאכתו לאיסור שמוותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו. ואע"פ שנחלקו הפוסקים אם כלי שמלאכתו לאיסור שאין בו שמושי היתר אם מותר לטלטלו לצורך מקומו או דינו כמקוצה גמור, ונתבאר באורך בשלמ"י סי' ש"ח סק"ג, מ"מ עד כמה שמותר להשתמש בו כשעון מעורר הרי יש בו תשיש היתר ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו.

6. אולם יש לדעת שבשעה שהמכשיר דלוק פעמים רבות יש על המסך החיצוני סימונים של איזורי קליטה אשר בטלטול המכשיר משתנים לפי איזורי הקליטה שיש בתים רבים שבחדרים שונים יש שינוי בכח הקליטה ובאופנים אלו יש בזה פסיק רישא של כותב ומוחק, ואע"פ שמסתבר שיש בזה רק איסורי דרבנן מ"מ לכתיחלה יש להזהר גם בפס"ר דלא ניחא ליה באיסור דרבנן, ולכן כל הנידון באופן שהמכשיר כבוי, ומ"מ כידוע ששעון המעורר יכול לפעול גם בהיות המכשיר כבוי.

7. באופן הנ"ל שהמכשיר כבוי ואינו מקפיד עליו שדינו ככלי שמלאכתו לאיסור, מותר לטלטלו "לצורך גופו", ואם צריך להביאו ממקום מסוים לחדר השינה כדי שיעצצלו ויעירונו למחר מותר להביאו ככל טלטול לצורך גופו, ואע"פ שהשימוש בפועל יהיה רק למחר, מ"מ נקטנו שמותר לטלטל לצורך גופו אם יוצרך לו השבת אע"פ שאין השימוש עתה ממש, ונתבאר בשלמ"י סימן שח סק"ג עפ"י דברי התה"ח.

8. ובשעת בוקר שמצמצל המכשיר ורוצה לטלטלו כדי שלא יפריע לבני הבית בשנתם, יש להתיר משום שנתשב "צורך מקומו" שכיון שהמכשיר גורם קלקול באותו חדר יש להתיר

לאחרונה נהגו רבים, להשתמש בטלפון הסלולרי כשעון מעורר, ונשאלה השאלה האם בשבת יש היתר בדבר, כהקדמה לשאלה זו יש לדעת שבדאי אין צד ואופן להתיר כל לחיצה שהיא על כפתורי המכשיר בשבת, וכל הנידון אם מותר לעורכו מע"ש שיעצצלו בשבת, וכן אם יש בו היתר "טלטול" בשבת. וכמובן נקדים ונאמר, כי הדברים נכתבו רק ככדי לעורר את לב המעיין בעיקרי הנידונים הקיימים בשאלה זו, ולענין מעשה יש לשאול בזה לגדולי ההוראה שליט"א לדעת המעשה אשר יעשון.

1. באופן שכיון השעון מע"ש שיעורר בשבת, יש לדון מהא דפסק בשו"ע סימן רנ"ב סעיף ה' שמותר ליתן חטים לרחיים של מים מע"ש אע"פ שהם טוחנות בשבת, והרמ"א נקט להחמיר כמ"ד בגמ' שיש לאסור "מפני שמשמעת קול", ומבואר ברמ"א שיש לאסור כל אופן של השמעת קול מלאכה בשבת, ובטעם הדבר נח' הראשונים אם משום "זילותא דשבתא" או משום "חשדא" שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת ונתבאר בס"ד בשלמי יהונתן סימן רנ"ב סק"ו. ובאגור פסק להתיר בשעון שמשמיע קול להודיע השעות ומוכח מלשונו וכ"כ במ"ב סק"ב שלא יחשדוהו שערך אותו בשבת לפי שהכל יודעים שדרך לעורכו מבעוד יום, ומשמע שלעיקר ההלכה הטעם משום חשדא ולא משום "זילותא דשבתא". ומטעם זה נהגו לכוון שעון מעורר מע"ש אע"פ שמשמיע קול בשבת, והדבר נובע מכח שהמנהג לעורכו מע"ש ונסתלק החשד. ובשלמ"י הבאנו שזה טעם ההיתר בהפעלת מזגנים ע"י שעון שבת שנתפשט המנהג לעורכו ע"י שעון שבת והכל יודעים ולא חושדים. ולפי"ז יש לדון שכאיון נתפשט המנהג להשתמש בסלולרי כשעון מעורר ואף אם ישמע קולו בשבת יאמרו שערכו אותו מע"ש לשימוש של שעון מעורר ולא לשימוש של התקשרות.

2. ואף אם ננקוט שעדיין לא נפוץ כ"כ השימוש בסלולרי כשעון מעורר, מ"מ יש צד להתיר בזה שהרי על בעל המכשיר אין חשדא שביחס לשימוש של שעון מעורר ודאי המנהג לערוך השעון מערב שבת ולא יגרע מכל שעון מעורר, וביחס לחשדא שמתקשרים אליו במכשיר הרי אין החשדא עליו אלא על זה שמתקשר והוא אינו ידוע לנו ולא שייך לאסור משום חשדא על פלוני הנעלם שאינו ידוע מי הוא, ונתבאר בשלמ"י סימן רנ"ב סק"ד [ואין לחדש חשדא שבעל המכשיר יענה לשיחה שכל החשד על מה שעבר וכל על העתיד ודפ"א].

3. ועדיין יש להסתפק ולאסור שיש לחשוש לסוברים שיש איסור משום "זילותא דשבתא" שנושית כאן מלאכה בשבת, וכפי שהעתיק במ"ב סקמ"ה, ובשלמ"י שם נתבאר אם יש סתירה במ"ב, ולפי חשש זה לא איכפת לן שלא נודע מי הישראל שמתקשר [ודוחק לתלות שגוי מתקשר ולכן אין זילותא דשבתא]. וגם אם נחשוש לכך

מאמר מיוחד ומרתק זה נערך ונלקט מתוך סדרת הספרים המופלאה "שלמי יהונתן", יום בשורה הוא לעמלי תורה עם הופעת עשרה כרכים חדשים מסדרה זו, על שר"ע הלכות שבת. המצטרפים ל"שלמי יהונתן" ד' חלקים על הלכות מוקצה, אשר כבר קנו שביטה בהיכלי התורה ובבתי ישראל כאחד מספרי היסוד של הלכות מוקצה.

יחודה של סדרת ספרים זו בהקפת שורשי הסוגיות והראשונים, תוך צלילה לעומק העיון ודליית פנינים ושילובם במסקנות הפוסקים עדי נידונים המצויים בימינו אנו בכל בית ובית. בטוחנו, כי תועלת גדולה תצמח ללומדים בספר זה, בין אם הם לומדים הלכות שבת בעיון או רק נצרכים לדעת הלכות אקטואליות. בהיות הספר ערוך ומחולק על סעיפי השר"ע הרי שנקל לחפש בו, דבר דבור על מקומו. ואכן לא בכדי מעוטר הספר בהסכמות נלהבות של גדולי ראשי ישיבות מחד, וגדולי הפוסקים מאידך, לפי שיש בו שילוב של עיון וחקר בסוגיות, וגירור המסקנות להלכה.

בהוצאה לאור של עשרת החלקים החדשים, הרחיב הגאון המחבר שליט"א, את העיון בהלכות שבת, והפך אותו לנחלת רבים, באשר הספר כתוב בשפה ברורה השווה לכל נפש. ומכאן מברכת מערכת 'אסופות' את הגהמ"ח כי ימשיך להפיץ מעיונותיו חוצה, ולהעמיד תלמידים הרבה, ויזכה להוציא לאור ספרים כדוגמת אלו, אשר על ידם נהפך לימוד ה' שבת בעיון למנת חלקם של כל בני התורה די בכל אתר ואתר. וזכות השבת תעמוד לו להרחיב גבוליו בהאדרת התורה והיראה בהיכלי התורה בארה"ק ובעולם כולו.

עשרת הכרכים מתחלקים לפי סימני השו"ע כדלהלן:

שו"ע סימנים רמ"ב ור"ב: בשערי הכרך הראשון של הלכות שבת באו דיני עונג שבת, גדריהן ופרטיהן, דיני שמחה בשבת, חציו לה', והמסתעף. מסימן רמ"ג נתבארו בס"ד הנידונים הסבוכים של שכירות גוי בשבת, עבודה בקבלנות ע"י גוי, שכירות ושותפות עם גוי, השקעות באופנים שונים עם גוי, שביתת בהמתו, שילוח אגרת ע"י גוי. בחתימת הכרך החל מסימן רמ"ח נידונו דיני ערב שבת הכוללים, הפלגה ונסיעה בע"ש, הכנות לשבת קודש, עשיית מלאכות מע"ש שיפעלו בשבת מאליהן, ועוד כהנה וכהנה נושאים השייכים לדיני ערב שבת.

שו"ע סימנים רג"ג ור"ט: כרך זה עוסק בנושאים חשובים הנלמדים בהיכלי התורה הלא הם דיני שהיה, חזרה, והטמנה, היקף גדול לברר גדרי הדינים מסוגיות הש"ס והראשונים עד השוואתם לאופני החמום וההטמנה בימינו אנו, היריעה הורחבה אף לדיני פלטה חשמלית ותנורי חשמל, השימוש בכיסוי הפח הנהוג בימינו, ואף חימום תנור ע"י גוי בשבת, ועוד כהנה וכהנה פרטי הלכות וסוגיות הנלמדים בכל אתר ואתר.

שו"ע סימנים ש"ג שט"ז: מלאכות בונה, סותר, בנין בכלים ומכה בפטיש, לצד דיני אוהל שהם תולדה דבונה, נכללו בכרך זה ערוכים על סדר סעיפי השר"ע מסימן ש"ג ועד ס"ס שט"ו, מקום נכבד הוקדש לנתח ולברר

דיני סתירה ובנין בכלים הנוגעים בכל דיני אריזות מזון ופתיחת בקבוקים בשבת, ונידונים המסתעפים.

חידוש מיוחד בכרך זה הוא "קובץ שר"ע הלכות מכה בפטיש" ובו נקבצו סעיפי השר"ע המפוזרים העוסקים בדיני מכה בפטיש ועליהם חונה ביאורי השלמי יהונתן, קיבוץ עניינים אלו מהנה תועלת עצומה בריכוז המלאכה אל מקום אחד.

שו"ע סימנים שט"ז - ש"ז: כרך זה עוסק בדיני מלאכת צד ושוחט כולל דיני חובל הערוכים בשר"ע סימן שט"ז, כמו כן דיני מלאכת קושר הערוכים בשר"ע סימן ש"ז. חידוש נוסף בכרך זה שנוספו בו קונטרסים לבאר את המלאכות הסמוכות למלאכת צדה השייכות לסידורא דעור, קונטרס על מלאכת מפשיט, מעמד, וממחק, הכולל בתוכו גם דיני ממרח בשבת, כמו כן נוסף על סימן ש"ז קונטרס על מלאכת מתיר למען יושלמו מנין המלאכות השייכות לזה הכרך.

שו"ע סימן ש"ח: כלל דיני מלאכת בישול הסבוכים ומורכבים, קבעו מקום לעצמם בכרך שלם המיוחד כולו למלאכה זו. כדרכו בכרכים הקודמים, גם בכרך זה נוספו בהרחבה נידוני בשול המתחדשים בימינו, ואף הורחבה היריעה בדיני מעשה שבת שנקבעו בשר"ע בריש הלכות אלו. כרך זה משלים את הכרך של רג"ג ור"ט העוסק בדיני חזרה ושהיה.

שו"ע סימנים ש"ט ש"כ: דיני מלאכת בורר הידועים כמקח אשר קשה לבררו ולהגדירו קבעו את מקומם בכרך זה, ולא רק שהובררו והומתקו בו, אף נכללו עמם נידונים רבים המתחדשים בימינו אנו. כהשלמה לנושא זה נקבעו קונטרסים במלאכות זורה ומרקד המשלימות מלאכה זו.

חלקו השני של הספר ערוך על סימן ש"כ העוסק בדיני מלאכת דש, וברובו על דיני סחיטת פירות ריסוק קרח סחיטת שערות וכל הנידונים המסתעפים באיסורי סחיטה.

שו"ע סימנים ש"א ש"ד: שר"ע סימן ש"א פותח בדיני תיקוני אוכלין מליחתם וכבישתם בשבת, אף בחלק זה הורחבה היריעה לדעת שורשי הדינים והגדרתם. בחלקו השני של הסימן נקבצו בשר"ע דיני מלאכת טוחן ומלאכת לש, אף כאן נתבארו הדברים בהרחבה ובפרט מלאכת לש אשר כל הבאים בשערי הלכות שבת יודעים אל נכון את קושי המלאכה בהגדרת השיטות השונות בש"ס ובראשונים עד שילובם עם הכרעת הפוסקים. למען עשות סדר בכללי המלאכה והלכותיה נערך בסוף הסימן קונטרס

המסכם ומקבץ את כל כללי המלאכה ופרטיה בשפה ברורה.

לכרך זה נלוו עוד שלושה סימנים בשר"ע (ש"ב-ש"ז), העוסקים בגזירות שונות דרבנן כנולד, פירות הנושרים, הכנה דרבה, גורל בשבת וכ"ו. ובדיני מדידה, דיני מקח בשבת, מיחזי כמקח, עובדין דחול, הדחת כלים, טבילת כלים ונתינת מתנה בשבת. ובדיני האכלת בהמות ושאר בע"ח בשבת.

שו"ע סימנים ש"ו ש"ה: דיני רחיצה וסיכה בשבת נתבארו בארוכה, ולאחריהם דיני רפואה ופקוח נפש בשבת אשר נפרסו באריכות בשר"ע בס"ח. מאות עניינים מרובים בכרך עב כרס זה נקבעו על סדר השר"ע, ונמשכו לסימן ש"ט העוסק בכללי פקוח נפש באופנים רבים ושונים. המלאכה בכרך זה השלימה את עצמה בס"ד בעריכת דיני יולדת ודין מילה בשבת. ונחתמה בנושאים הקרובים לעניני פקוח נפש, ובעיקר בס"ד ש"ז-ש"ה, בהם נתבארו דיני דליקה וחבית שנשברה בשבת והמסתעף.

שו"ע סימנים ש"ו ש"ט: כרך זה נתבאר, מלאכת קוצר וזורע על סדר סעיפי השר"ע כולל גזירות דרבנן המסתעפות ממלאכות אלו, לצד אופני זורע המתחדשים בימינו אנו. כמו דיני החורש בשבת. כך ששלושת המלאכות הקרובות זו לזו נתקבצו למשכן אחד. בהמשך נתבאר, ע"פ סדר השר"ע, עניינים הכוללים בתוכם גזירות דרבנן חשובים, ובעיקר איסורי השמעת קול ונגינה בשבת, איסורי טיפוח וריקוד נתבארו לפרטיהן, ואף נקבעו בסופן קונטרס הנקרא "מזמור ביום השבת" הכולל בתוכו את מסקנות ההלכה בדיני השמעת קול וריקוד בשבת.

שו"ע סימנים ש"מ ש"מ: כרך זה המאסף לכל המחנות חותם את דיני מלאכות שבת, תחילתו במלאכת גוזז, ואחריו נסמכו מלאכת כותב ומוחק (כאשר בקונטרס מיוחד נבחנו ובאו אופני המחיקה המתחדשים בימינו), מלאכות תופר וקורע (גם כאן תוך שימת לב לנידונים המצויים בימינו באופני פתיחת אריזות מזון שונות), מלאכות משרטט ומחתך, הקרובות למלאכות הללו ובהם נידונים נפלאים הנוגעים למעשה. וסופו במלאכת מעמר כך שנתבררו בס"ד שמונה מלאכות שבת בכרך זה.

זאת ועוד, כרך זה מדבר גם אודות נושאים נוספים כדיני נדרים בשבת, דיני בין השמשות, וביותר בדיני קטן בשבת ובכל התורה כולה. בסיום כרך זה נקבע קונטרס מיוחד בדיני "שביתת בנ", וכן קונטרס פסקי הלכות של "הקטן באיסורים" הכולל דיני קטן בשבת ובכל דיני התורה. חתימתו של הכרך בסימן ש"מ החותם את שערי הלכות שבת בדיני הולך במדבר שאף כאן זוכים לראות את נועם ותפארת הלכות השבת.

זכות גדולה למציאיים לאור של סדרת הספרים הנפלאה שנדבה רוחם כמות מסויימת של סדרת הספרים לחלוקה לבתי המדרש בפחות ממחיר הקרן להרבות את גבולות השבת והלכותיה, [פרטים 0504128415]. אין לנו אלא לברך שוב את הרב המחבר שליט"א שיזכה לברך על המוגמר להוציא לאור עולם את שאר החלקים בשר"ע הלכות שבת לתפארת שבת מלכתא ולכבודה של תורה א"ס.

